

ORIENTERING FOR FORMANNSKAPET

Tema	Ny langtidsplan for forsvaret. Innspill fra Forsvarsforum Trøndelag
Dato	05/11-2019
Til	Formannskapet Trondheim kommune
Fra	Rådmannen

Neste år legger regjeringen frem en ny langtidsplan for forsvarssektoren. I den forbindelse er forsvarssjefen bedt om å legge frem sitt fagmilitære råd for hvordan Forsvaret bør styrkes for å møte de nye utfordringene. (Den fullstendige versjonen finnes på <https://www.regjeringen.no/no/tema/forsvar/ltp/LTP/id2611090/>)

Det fagmilitære rådet er oversendt regjeringen og en rekke aktører, bl.a. kommuner og fylkeskommuner er invitert til dialogmøter, og invitert til å komme med skriftlige innspill til den nye langtidsplanen.

Gjennom Forsvarsforum Trøndelag (FFT) har de tre største forsvarskommuner Ørland, Stjørdal og Trondheim og Trøndelag fylkeskommune et tett samarbeid. FFT er opprettet for å ivareta Trøndelags interesser knyttet til forsvarets aktivitet i Midt-Norge. Innspillet fra FFT er derfor utarbeidet innen rammen av dette samarbeidet, men siden fristen for å sende inn innspill er 1. november har det ikke vært mulig å behandle innspillet politisk hos de 4 aktørene innen denne dato. Rådmannen mottok innspillet 30. oktober, og har derfor heller ikke hatt mulighet til å forberede en sak for formannskapet. Derfor er innspillet fra FFT som vedlagt oversendt departementet innen fristen, og det endelige innspillet vil bli oversendt med ytterligere innspill etter vedtak og orienteringer i medlemskommunene.

Rådmannen synes det er beklagelig at man ikke har funnet rom for en tilfredsstillende politisk behandling av saken.

Rådmannens vurdering

Trondheim sin posisjon som by for forsvarsaktiviteter har endret seg de siste 15-20 årene. Mange av byens institusjoner/funksjoner er lagt ned, men byen har fortsatt en strategisk viktig posisjon, som har forsterket seg etter etableringen av Kampflybasen på Ørland. For Trondheim sin del er ingen av våre gjenværende forsvarsinstitusjoner en stor del av de aktuelle drøftingene, men rådmannen mener det er viktig å synliggjøre betydningen av Luftkrigsskolens tilstedeværelse i byen og regionen, som en viktig del av Luftforsvarets aktiviteter.

For Trondheim sitt vedkommende har det også vært betydelig engasjement knyttet til tilstedeværelsen av Luftforsvarets Musikkorps, men dette er en sak som ikke favnes av arbeidet med ny langtidsplan.

Trøndelag har vært, er og vil være et viktig område for Forsvaret i dag. Sentralt står Luftforsvarets aktivitet med kampflybasen på Ørland og Luftkrigsskolen i Trondheim sammen med et fremtidig skolesenter for Luftforsvaret på Værnes. Samtidig representerer forhåndslagringen av amerikansk militært utstyr en 40 år gammel sivil/militær suksesshistorie med stor forsvarsverdi for Norge.

Regionen spiller også en nøkkelrolle i mottak av allierte forsterkninger i krise/krig der både Værnes og Ørland har store oppgaver og regionen har også vært vertskap for store allierte øvelser både i 2016 og 2018.

Forsvarsviljen er stor i regionen og det er stor interesse fra relevante deler av næringslivet for å bidra inn i Totalforsvaret med kapasiteter som etterspørres av Forsvaret og andre beredskapssetater. Regionen har meget gode og effektive kommunikasjonsløsninger og er vertskap for både Nord Universitet, NTNU og SINTEF, som er landets sterkeste teknologimiljøer. Regionen har et næringsliv med høy teknologisk kompetanse, forsknings- og utviklingskapasitet, kompetente fagfolk og dyktige produksjonsbedrifter innenfor et meget bredt domene.

Oppsummert gir FFT innspill på en rekke punkter for å styrke Forsvaret og totalforsvaret i de kommende langtidsplaner for Forsvaret. Hvert punkt er belyst mer utfyllende i innspillet fra FFT (vedlegg 1):

- FFT støtter i hovedsak Forsvarssjefens (FSJ) alternativ A i det Fagmilitære rådet (FMR)
- FFT forventer et robust forsvar som selvstendig vil kunne være i stand til å ivareta de grunnleggende behovene for nasjonal sikkerhet og at det realiseres økonomisk
- FFT mener at økning av bemanningen bør være det høyest prioriterte tiltaket i neste LTP
- FFT stiller seg helt og holdent bak NATO-medlemskapet, støttet av de bilaterale sikkerhetsavtalene
- FFT støtter utviklingen av kampflybasen på Ørland som en base for høyintensitetsoperasjoner, både for nasjonale og allierte forsterkninger.
- FFT peker på en nødvendig balanse mellom personelløkning og økt kapasitet på forlegning/forpleining for alle kategorier på Ørland
- FFT anbefaler at Ørland også i fremtiden bør være Forsvarets kompetansesenter for luftvern
- FFT anbefaler en reetablering av Ørland flystasjon sin kapasitet til å være vertskap for alliert trening
- FFT støtter signalene om fortsatt utvikling på Værnes herunder etableringen av Luftforsvarets skolesenter på Værnes
- FFT foreslår etableringen av Trøndelag bataljon lagt til Værnes som en del av Brigade Sør
- FFT forventer en snarlig realisering av EBA på Værnes for å ivareta nye behov knyttet til undervisning, forlegning og forpleining
- FFT ønsker fortsatt å være et godt vertskap for forhåndslagringsprogrammet (MCPN-N)
- FFT mener lokalt næringsliv kan ta større roller både i programmet og i en vertslandsstøtterolle
- FFT vil bidra til å utvikle det allerede meget gode sivil/militære samarbeidsforholdet i Regionen
- FFT anbefaler at neste LTP beskriver en nødvendig styrking av Forsvarets kapasitet til å gjennomføre grunnleggende offisersutdanning
- FFT peker på den omfattende porteføljen Trøndelag Heimevernsdistrikt 12 (HV-12) har og forventer at avdelingen gis gode rammebetingelser
- FFT peker på utviklingen i svensk forsvarspolitik og ønsker et tettere regionalt samarbeid innenfor totalforsvarsutvikling, infrastrukturutvikling og mulighet for bruk av skyte/øvingsfelt på svensk side
- FFT forventer at neste LTP vil inneholde en ytterligere revitalisering av totalforsvaret
- FFT støtter utviklingen av et nærmere sivil/militært samarbeid innenfor Totalforsvaret og står bak trøndersk næringsliv som samhandler med Forsvaret for å bygge større operativ evne til alle aktører
- FFT ber om at lokale leverandører ivaretas når sentrale rammeavtaler etableres
- FFT peker på muligheten for å styrke kystberedskapen ved å inngå avtaler med eksempelvis støttestrukturen til havbruksnæringen

- FFT peker på muligheten for en vesentlig bedre regional helikopterberedskap ved å gi ressurser til lokal trening/øving og at en samlet kompetanse utnyttes
- FFT synliggjør muligheten for å la regionale aktører overta vedlikehold av både nasjonalt og amerikansk materiell i Trøndelag

Trondheim kommune mener det er viktig for Trøndelag som luftforsvarstygdepunkt at man opprettholder Luftkrigsskolens aktivitet i Trondheim, og at man styrker og utvider samspillet mellom forsvarets skoler og utdannings- og forskningsmiljøene i Trondheim.

Vedlegg: Innspillet fra Forsvarsforum Trøndelag.

Innspill til langtidsplanen for Forsvaret fra Forsvarsforum Trøndelag

Innledning

Forsvarsforum Trøndelag (FFT) er et politisk samarbeidsorgan mellom Trøndelag fylkeskommune og forsvarskommunene Ørland, Stjørdal og Trondheim. FFT skal arbeide for å ivareta Trøndelags interesser knyttet til Forsvarets aktivitet i Midt-Norge. Målet er en sterk region hvor Forsvaret og næringslivet henter ut store positive synergier og drar nytte av hverandre.

FFT viser til Forsvarsdepartementets (FD) brev med invitasjon til dialogmøte og skriftlig innspill til langtidsplanen.^[1] Dette notatet har til hensikt å gi et samlet innspill fra FFT til det pågående arbeidet med ny Langtidsplan for Forsvaret (LTP). Innspillet søker i størst mulig grad å understøtte Forsvarets operative behov i både fred, krise og krig.

Innspillet tar utgangspunkt i gjeldende Langtidsplan for forsvarssektoren «Kampkraft og bærekraft» og behovet for å videreutvikle forsvarssektoren basert på endringer i den sikkerhetspolitiske og forsvarspolitiske utvikling^[2]. I den forbindelse er Forsvarssjefens fagmilitære råd (FMR) 2019^[3] vektlagt sammen med Forsvarsministerens (FMIN) mandat til Forsvarssjefen (FSJ) for FMR^[4]. FFT har også benyttet rapporten fra Forsvarets forskningsinstitutt (FFI) med innspill til ny langtidsplan^[5].

Trøndelag har vært, er og vil være et viktig område for Forsvaret i dag. Sentralt står Luftforsvarets aktivitet med kampflybasen på Ørland og Luftkrigsskolen i Trondheim sammen med et fremtidig skolesenter for Luftforsvaret på Værnes. Samtidig representerer forhåndslagringen av amerikansk militært utstyr en 40 år gammel sivil/militær suksesshistorie med stor forsvarsverdi for Norge. Regionen spiller også en nøkkelrolle i mottak av allierte forsterkninger i krise/krig der både Værnes og Ørland har store oppgaver og regionen har også vært vertskap for store allierte øvelser både i 2016 og 2018. Forsvarsviljen er stor i regionen og det er stor interesse fra relevante deler av næringslivet for å bidra inn i Totalforsvaret med kapasiteter som etterspørres av Forsvaret og andre beredskapsetater.

Regionen har meget gode og effektive kommunikasjonsløsninger og er vertskap for både Nord Universitet, NTNU og SINTEF, som er landets sterkeste teknologimiljøer. Regionen har et næringsliv med høy teknologisk kompetanse, forsknings- og utviklingskapasitet, kompetente fagfolk og dyktige produksjonsbedrifter innenfor et meget bredt domene.

Oppsummering

Oppsummert gir FFT sitt innspill på en rekke punkter for å styrke Forsvaret og totalforsvaret i de kommende langtidsplaner for Forsvaret. Hvert punkt er belyst under i dokumentet:

- FFT støtter i hovedsak Forsvarssjefens (FSJ) alternativ A i det Fagmilitære rådet (FMR)
- FFT forventer et robust forsvar som selvstendig vil kunne være i stand til å ivareta de grunnleggende behovene for nasjonal sikkerhet og at det realiseres økonomisk
- FFT mener at økning av bemanningen bør være det høyest prioriterte tiltaket i neste LTP
- FFT stiller seg helt og holdent bak NATO-medlemskapet, støttet av de bilaterale sikkerhetsavtalene

- FFT støtter utviklingen av kampflybasen på Ørland som en base for høyintensitetsoperasjoner, både for nasjonale og allierte forsterkninger.
- FFT peker på en nødvendig balanse mellom personelløkning og økt kapasitet på forlegning/forpleining for alle kategorier på Ørland
- FFT anbefaler at Ørland også i fremtiden bør være Forsvarets kompetansesenter for luftvern
- FFT anbefaler en reetablering av Ørland flystasjon sin kapasitet til å være vertskap for alliert trening
- FFT støtter signalene om fortsatt utvikling på Værnes herunder etableringen av Luftforsvarets skolesenter på Værnes
- FFT foreslår etableringen av Trøndelag bataljon lagt til Værnes som en del av Brigade Sør
- FFT forventer en snarlig realisering av EBA på Værnes for å ivareta nye behov knyttet til undervisning, forlegning og forpleining
- FFT ønsker fortsatt å være et godt vertskap for forhåndslagringsprogrammet (MCPN-N)
- FFT mener lokalt næringsliv kan ta større roller både i programmet og i en vertslandsstøtterolle
- FFT vil bidra til å utvikle det allerede meget gode sivil/militære samarbeidsforholdet i Regionen
- FFT anbefaler at neste LTP beskriver en nødvendig styrking av Forsvarets kapasitet til å gjennomføre grunnleggende offisersutdanning
- FFT peker på den omfattende porteføljen Trøndelag Heimevernsdistrikt 12 (HV-12) har og forventer at avdelingen gis gode rammebetingelser
- FFT peker på utviklingen i svensk forsvarspolitik og ønsker et tettere regionalt samarbeid innenfor totalforsvarsutvikling, infrastrukturutvikling og mulighet for bruk av skyte/øvingsfelt på svensk side
- FFT forventer at neste LTP vil inneholde en ytterligere revitalisering av totalforsvaret
- FFT støtter utviklingen av et nærmere sivil/militært samarbeid innenfor Totalforsvaret og står bak trøndersk næringsliv som samhandler med Forsvaret for å bygge større operativ evne til alle aktører
- FFT ber om at lokale leverandører ivaretas når sentrale rammeavtaler etableres
- FFT peker på muligheten for å styrke kystberedskapen ved å inngå avtaler med eksempelvis støttestrukturen til havbruksnæringen
- FFT peker på muligheten for en vesentlig bedre regional helikopterberedskap ved å gi ressurser til lokal trening/øving og at en samlet kompetanse utnyttes
- FFT synliggjør muligheten for å la regionale aktører overta vedlikehold av både nasjonalt og amerikansk materiell i Trøndelag

Rammer og føringer

FMIN beskriver regjeringens ambisjoner for neste LTP i mandatet til FSJ. Viljen til å styrke forsvarsevnen er beskrevet i gjeldende LTP og neste plan skal bygge på det fundamentet.

«Regjeringen vil styrke Forsvarets evne til å håndtere de mest krevende oppgavene».^[6] I budsjettforslaget for neste år fremholdes også at «Regjeringen legger derfor opp til at neste langtidsplan bygger videre på styrkingen i inneværende plan».^[7]

I FMINs mandat til FSJ beskrives hvilke sentrale ramme faktorer som legges til grunn for behovet om en betydelig satsing på styrket forsvarsevne.^[8] Mandatet til FMR skisserer seks tema regjeringen anser som særlig relevante for å videreutvikle Forsvaret:^[9]

- Et forsvar med økt robusthet og reaksjonsevne og med tilstrekkelig utholdenhet og beskyttelse
- Et allianse tilpasset forsvar
- Fortsette utviklingen mot et moderne og relevant forsvar
- Forbedret effekt gjennom samarbeid mellom Forsvaret og sivil sektor
- Tilrettelegge for rett kompetanse og en balansert personellsammensetning
- Tilrettelegge for en kostnadseffektiv og bærekraftig forsvarsstruktur.

[6] FD, mandat, s.1

[7] FD, Prop 1, s.11

[8] FD, mandat, s.2-3.

[9] FD, mandat, s. 3-5.

FSJ fremhever i FMR; Ut fra mandatet er det identifisert fem forhold som må være styrende for den videre utviklingen av Forsvaret:^[10]

- Øke reaksjonsevnen i hele styrkestrukturen
- Øke utholdenheten i hele styrkestrukturen
- Redusere sårbarheten i kritiske strukturelementer
- Bidra mer til NATO og internasjonale operasjoner
- Øke volum og bredde i styrkestrukturen.

Vurdering

Forsvarssjefen (FSJ) la fram sitt fagmilitære råd (FMR) 8 oktober. Utredningen bygger på en sikkerhetspolitisk situasjonsbeskrivelse som gjør at Forsvaret må videreutvikles for å kunne gi landet en «troverdig forsvarsevne, nasjonal og alliert situasjonsforståelse og evne til suverenitetshevdelse og episodehåndtering i norske hav- og interesseområder»[11]. FSJ anbefaler sitt alternativ A[12] som han mener vil kunne møte sikkerhetssituasjonen og gjøre Forsvaret i stand til å løse de pålagte oppgavene.

Til tross for et bredt forsvarsforlik i Stortinget, og en betydelig styrking av Forsvaret i inneværende LTP-periode, har en endret sikkerhetssituasjonen gjort det nødvendig å se med nye øyne på utviklingen av Forsvaret. Vårt NATO-medlemskap er en grunnstein i norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk som har tjent nasjonen vel i 70 år. Å ivareta våre forpliktelser overfor NATO har sammenheng med forventningen om støtte og forsterkning fra NATOs medlemsland til Norge i krevende situasjoner som krise og krig.

Samtidig er FFT av den oppfatning at nasjonen er tjent med å ha et robust forsvar som selvstendig vil kunne være i stand til å ivareta de grunnleggende behovene for nasjonal sikkerhet. Å slippe seg ned

på en struktur der hverken kompetanse, robusthet, beredskap eller utholdenhet er tilfredsstillende er meget uheldig. Slik har situasjonen vært for Forsvaret en lengre periode. Dersom Norge skal kunne ivareta NATO i nordområdet og sikre avspenning i en krevende sikkerhetspolitisk situasjon må Forsvaret være så robust at det faktisk har troverdighet hos alle parter.

FFT er av den oppfatning at FSJ har lagt fram en balansert struktur som vil kunne ivareta Forsvarets pålagte oppgaver. FFT stiller seg derfor i hovedsak bak forsvarssjefens alternativ A. Det er avgjørende at Forsvaret styrkes og at det settes av ressurser for å sikre en rask oppbygging av Forsvarets strukturer. Det forutsettes at Norge står fast ved intensjonen om å bruke minst 2% av BNP på Forsvaret for å ivareta forpliktelsene i NATOs artikkel 3. Allikevel er det viktigst å sikre at Forsvarsbudsjettet økes betydelig, uavhengig av BNP, for å sikre realiseringen av en struktur som ivaretar nasjonens grunnleggende sikkerhetsbehov og som faktisk finansierer utviklingen som Forsvarssjefen ber om.

FFT mener at et fellestrekk er behovet for mer personell i strukturen, både fast ansatte og vernepliktige inne til førstegangstjeneste. En betydelig økning av bemanningen bør derfor være det høyest prioriterte tiltaket i neste LTP, og styrkingen bør skje jevnt fordelt over flere år og starte snarest mulig.

[10] FMR, s. 26.

[11] Sitat fra Forsvarssjefens fagmilitære råd (FMR)

[12] IBID

En videreføring av NATO-medlemskapet, støttet av de bilaterale sikkerhetsavtalene for å ivareta en andrelinjes forsterkning, er en naturlig del av det å holde seg med et eget forsvar med tilfredsstillende kapasitet.

Forslag til videre utvikling med fokus på Trøndelag

I prosessen med å utvikle en ny LTP, er det mange ulike forhold og faktorer som må veies mot hverandre. FFT forutsetter at beslutningsnivået i Forsvaret er godt kjent med mulighetene i Trøndelag. Det er allikevel hensiktsmessig å peke på noen utviklingsmuligheter som vil bidra til å styrke Forsvarets operative evne og utnytte eksisterende infrastruktur bedre. FFT vil derfor belyse følgende områder:

- Ørland
- Værnes
- Forhåndslagring og alliert mottak
- Luftkrigsskolen
- Heimevernet
- Samarbeid med Sverige
- Totalforsvaret med innspill til rammeavtaler og styrket kystberedskap, helikopterberedskap og logistikkberedskap

Ørland

FSJ anbefaler at Ørland flystasjon utvikles videre for høyintensitetsoperasjoner, blant annet for å sikre understøttelse av egne og allierte luftoperasjoner.^[13] Siden Stortingets beslutning om valg av hovedbase for nye F-35 kampfly i 2012, har flystasjonen opplevd en betydelig vekst i infrastruktur og bemanning. Tilførselen av nye fly har gått etter planen, og Forsvarsbygg fortjener ros for hvor godt de fortløpende har dekket behovet i baseløsningen. FFT stiller seg bak FSJs anbefaling og finner det naturlig å minne om at den betydelige bemanningsøkningen også må gjenspeiles i økt kapasitet på både forlegning og forpleining.

FSJ anbefaler i FMR anskaffelse av en nasjonal multirolle tanker/transport (MRTT) kapasitet for spesielt å øke Luftforsvarets evne til å løse sine høyest prioriterte oppgaver med større rekkevidde og utholdenhet. FFT er enig i dette siden en nasjonal MRTT kapasitet vil kunne etterfylle både F-35 og P-8A i luften (AAR) og med det være en betydelig styrkemultiplikator. En anskaffelse av denne kapasiteten bør gis høy prioritet. For å sikre nødvendig utholdenhet, så bør det vurderes å anskaffe tre fly. Flyene bør stasjoneres på en operativ flystasjon hvor de effektivt kan støtte både F-35 og P-8A i daglige operasjoner.

[13] FMR, s. 70.

Videre anbefaler FSJ i FMR en trinnvis økning av kapasiteten til luftvern med kort og middels rekkevidde, men fastholder en fortsatt satsning på langtrekkende luftvern med tre batterier i alle alternativer. Sistnevnte er en videreføring av innværende LTP og mulige prosjekter i FAF.^{[14][15][16]} Luftforsvarets luftvern er i dag samlet på Ørland flystasjon med tilhørende Luftverntaktisk skole (LVTS). Styrkeproduksjon av luftvernenheter bør foregå på en flystasjon med daglig kampflyaktivitet og FFT mener derfor at Ørland også i fremtiden bør være Forsvarets kompetansesenter for luftvern.

FFT vil også peke på Ørland flystasjon sin rolle som vertskap for de største allierte flyøvelsene i Europa og som mottaksbase for alliert fly i en beredskapssituasjon. Kommende LTP bør vektlegge en reetablering av stasjonens kapasitet til dette.

Værnes

FFT vil igjen understreke betydningen av Værnes både ved alliert forsterkning og som utdanningsgarnison for ulike deler av Forsvaret, Politiet og rotasjonsstyrken fra US Marine Corps. FFT forventer en betydelig satsing på Værnes i kommende LTP for å utnytte de mulighetene for bygging av operativ evne som Værnes utgjør. Innværende LTP skisserte en betydelig satsning på Værnes som base for Luftforsvarets skolesenter uten at det er realisert. Samtidig legger FFT merke til at FSJ på nytt anbefaler etablering av Luftforsvarets skolesenter på Værnes og at Værnes øremerkes som en av fire reservebaser for luftoperasjoner. FFT er enig i dette og mener det kan gi gode og fremtidsrettede løsninger. Værnes har lange tradisjoner som utdanningsgarnison og spiller en operativ nøkkelrolle ved alliert mottak. I tillegg til Værnes Garnison er lokale skyte- og øvingsfelt i Leksdal og Frigård meget godt tilpasset behovene for grunnleggende utdanning samtidig som skytefeltet i Giskås i Steinkjer kommune er utviklet til å håndtere et sett av kapasiteter. Værnes er derfor godt rustet til å håndtere en fremtidig utvikling.

FFT støtter FSJs behov for å styrke Hæren som i dag har en begrenset evne til å løse sitt oppdrag. Ved etableringen av en Brigade Sør med motoriserte infanteribataljoner foreslår FFT å etablere Trøndelag bataljon med base på Værnes som en del av en ny brigade. Reetablering av Hæren i Trøndelag vil ha mye å si for både forsvarsvilje og rekruttering. Videre vil en slik etablering ha betydelige synergier med annen aktivitet på Værnes, inkludert rotasjonsstyrken fra USMC. Et tettere samarbeid med

Sverige vil også kunne åpne opp for bruk av skyte- og øvingsfelt rett utenfor Østersund med stor samvirkekapasitet, bare en kort kjøretur unna.

FFT noterer at Regjeringens forslag til statsbudsjett for 2020 foreslår å bevilge midler for bygging av et nytt forsyningsbygg på Værnes. Et slikt bygg vil gjøre det mulig å understøtte operativ logistikk og annen forsvarsaktivitet på en bedre måte fremover ved at Forsvarets Logistikkorganisasjon kraftsamler sin tilstedeværelse på Værnes. En slik bevilgning bør i tillegg representere starten på en prosess med å utvikle EBA på Værnes for å ivareta både nye forlegnings- og forpleiningsbehov sammen med tilpassede undervisningsfasiliteter for et stort antall skole- og kurselever og rekrutter til førstegangstjeneste. FFT forutsetter at arbeidet iverksettes tidlig i langtidsperioden.

[14] FD, Prop 151, s. 64

[15] FD, FAF, s. 28.

Forhåndslagring og Alliert mottak

Betydningen av forhåndslagrene har økt med årene. Marine Corps Prepositioning Program-Norway (MCPN) representerer et vesentlig fundament i norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk. Lagringen av både materiell og ammunisjon til en forsterkningskapasitet som samlet er på størrelse med den norske hær og luftforsvar, bidrar til å gjøre Trøndelag til et kraftsenter for Forsvaret. Regionen har vært et godt vertskap for dette programmet i snart 40 år og aktiviteten i programmet er økende. FFT ser ingen grunn til å endre på vertskapet samtidig som muligheter for et tettere sivil/militært samarbeid for å understøtte programmet og trøndersk næringsliv må undersøkes nærmere. Eksempelvis kan trønderske bedrifter ta et betydelig større ansvar for vedlikehold av amerikansk materiell. Dette er nærmere behandlet under punktet om totalforsvaret.

Når det gjelder alliert mottak og vertslandsstøtte er det fornuftig å videreutvikle samarbeidet mellom Forsvaret og de bedriftene som har støttet gjennomføringen av de store øvelsene i 2016 og 2018. Investeringer i drivstoffsikkerhet på Værnes vil også ha positive ringvirkninger på samfunnet sammen med en økt beredskap for Forsvaret og allierte forsterkninger.

Likevel vil FFT peke på de samtidighetsutfordringer som et alliert mottak i en beredskapssituasjon vil skape. Erfaringene etter Trident Juncture 2018 adresserer denne utfordringen og gjør at nødvendige infrastrukturtiltak på havner, veier, jernbane og flyplasser for bedre å være i stand til å ta imot allierte forsterkninger må identifiseres og iverksettes. Løsningene må finnes i et samspill mellom Forsvaret og aktørene i regionen og FFT forventer et initiativ fra Forsvaret for å ta tak i denne problemstillingen. Forsvaret må også bygge videre på det gode sivil/militære samarbeidet som er utviklet mellom aktørene i Trøndelag og forsterke ledelses- og koordineringselement som binder sammen alle ressursene som kreves, både på militær og sivil side.

Luftkrigsskolen

Luftkrigsskolen (LKSK) i Trondheim er i inneværende LTP periode overført fra Luftforsvaret til Forsvarets høyskole (FHS). I tillegg har FHS vært igjennom en krevende omstilling med en betydelig reduksjon i antall årsverk. LKSK er fremdeles Luftforsvarets primære kulturbærer og forsvarsgrenens høyeste utdanningsnivå. For å kunne gjennomføre en gradvis økning av bemanningen i Luftforsvaret, må man styrke skolens kapasitet til å utdanne offiserer. FFT anbefaler at neste LTP beskriver en nødvendig styrking av Forsvarets kapasitet til å gjennomføre grunnleggende offisersutdanning.

Heimevernet

Trøndelag Heimevernsdistrikt 12 (HV-12) er landets største distrikt med nesten 6000 soldater organisert i områder som dekker hele fylket. HV-12 har i tillegg et utstrakt samarbeid med svenske avdelinger og har ved en rekke anledninger øvd og trent sammen med disse. HV-12 har også en nøkkelrolle som vertskap for den amerikanske rotasjonsstyrken på Værnes. Dette er en krevende oppgave for et HV-distrikt som har vitale lokale og regionale samfunnsoppgaver som sin primære funksjon. FFT understreker nødvendigheten av å ha et robust ledelselement i Trøndelag som kan sy sammen territorielle operasjoner, vertslandsstøtte og samvirke med det sivile samfunn. HV-12 må derfor sikres rammebetingelser som gjør det mulig å ivareta et meget komplekst sett av oppgaver.

Samarbeid med Sverige

FFT er kjent med at Sverige også er i ferd med å ferdigstille sin forsvarsutredning og planlegger å øke forsvarsbudsjettet betydelig for å bygge operative kapasiteter i Forsvaret sammen med et revitalisert totalforsvar. Rammen for forsvarsbudsjettet i 2024 er i utgangspunktet 85 mrd svenske kroner. Sverige og Norge deler mye av de sikkerhetsmessige utfordringene og samarbeider innenfor den nordiske samarbeidsavtalen, NORDEFCO. I Midt-Sverige planlegges en reetablering av et regiment i Østersund og gjenåpning av Grytans skytefelt i Brunflo ved Østersund. Her finnes skyte- og øvingsfelt som tilrettelegger for skarpskyting av mekaniserte avdelinger, artilleri og våpenlevering fra fly. Den svenske forsvarsutredningen peker på aksen Østersund-Trondheim som meget viktig i en beredskapssituasjon. Opprustning og elektrifisering av Meråkerbanen vil derfor ha stor betydning, ikke bare fra norsk side.

Regionalt samarbeider Trøndelag med sine svenske kolleger innenfor flere områder, eksempelvis politi og helse. HV-12 har en samarbeidsavtale med det svenske heimevernet og trener med jevne mellomrom hos hverandre, om enn i mindre målestokk. FFT mener det er rom for et tydeligere regionalt samarbeid, også innenfor andre beredskapsområder som matsikkerhet, logistikk, infrastrukturutvikling, flyoperasjoner, drivstoff og militært samarbeid. FFT forventer at LTP legger til rette for regional utvikling innenfor disse områdene.

Totalforsvaret

De siste årene har utviklingen av Totalforsvaret gjenetablert noe av tenkningen som lå til grunn for totalforsvarskonseptet før 2004. Erkjennelsen av at Forsvaret ikke vil være i stand til å løse sine oppgaver uten omfattende støtte fra samfunnet for øvrig ligger nå til grunn både for direkte understøttelse av Forsvaret og for etablering av vertslandsstøtte under mottak av allierte forsterkninger. Både Cold Response 2016 Trident Juncture 2018 var omfattende øvelser der systemet ble testet og utprøvd.

FFT forventer at neste LTP vil inneholde en ytterligere revitalisering av totalforsvaret. FMIN påpeker dette i sitt mandat til FSJ.[17] Begrunnelsen er primært gitt i trusselutviklingen, hvor kompleksiteten i utfordringsbildet krever et mer omfattende samarbeid for å møte nye sammensatte trusler. Skillet mellom trusler rettet mot statssikkerheten og samfunnssikkerheten blir stadig mer krevende å definere.[18] Samfunnssikkerheten påvirker Forsvarets evne til å ivareta statssikkerheten.[19]

Sett fra FFT sitt ståsted representerer utviklingen av Totalforsvaret betydelige muligheter for næringslivet så vel som for Forsvaret og andre offentlige beredskapsetater. Det er også stor interesse fra næringslivet i regionen for å bidra med innovasjon og utvikling i Forsvaret og totalforsvaret. Det vil kunne være gode bidrag for å bygge beredskap og operativt gode løsninger til det beste for nasjonen. FFT vil belyse fire ulike områder med konkrete forslag til forbedringer.

Rammeavtaler

FFT er positive til at Forsvaret er gitt anledning til å inngå rammeavtaler for bedre å være forberedt på situasjoner som tilsier at omfattende sivil støtte er nødvendig. Det er en viktig erkjennelse av at rekvisisjonsloven ikke er tilstrekkelig for å møte Forsvarets behov. Redusert varslingstid medfører også at behovet for understøttelse må være på plass raskere. Næringslivet i Trøndelag er generelt positive til å inngå denne type beredskapsavtaler. Det er vår anbefaling at slike avtaler også inneholder en gjensidig forpliktelse om at dette må øves.

En utfordring med sentrale rammeavtaler er at lokale leverandører enten ikke når opp i konkurransen og utelukkes fra et lokalt Forsvarsmarked, eller at kostnadene ved å være underleverandører blir så store at de ikke kommer seg inn på markedet. Spesielt matleverandører, men også andre leverandører av varer og tjenester er utsatt for dette. FFT anmoder FD om å endre på praksisen slik at lokale leverandører i større grad får mulighet til å levere direkte til Forsvarets avdelinger uten fordyrende mellomledd som det legges opp til i eksisterende rammeavtaler. Det vil i sum skape mer robuste beredskapsløsninger for alle deler av beredskapsapparatet.

Kystberedskap

I Trøndelag, som i store deler av resten av landet, skjer mye av verdiskapningen i kystområdene. I tillegg til olje/gass representerer fiske og spesielt havbruk en meget stor verdiskapning for landet. Havbruksnæringen er tilstede langs hele kysten og har god innsikt i de fleste forhold i de områder der de opererer. Samtidig er det selskaper som driver understøttelse og vedlikehold av anleggene som innehar kapasitet av stor interesse for å bygge en mer solid beredskap langs kysten.

Typisk har de største av serviceselskapene til havbruksnæringen spesialfartøy med ROV'er, hurtiggående fartøy og dykkere deployert langs hele kysten fra Rogaland til Finnmark. Denne flåten og kompetansen kan lett blir tilgjengelig for Forsvaret og beredskapsetatene for å bygge en bedre kystberedskap, både for klarering av havner og fartøy og for å være bedre rustet til å håndtere hybride trusler. Et samvirke mellom disse selskapene, Kystvakten og heimevernsdistriktene langs kysten vil kunne skape en bedre operativ innsikt i de utfordringene som ulike scenario skaper i kystsonen, og en bedre beredskap for å håndtere dem. Ikke minst vil en slik ordning bli en viktig styrkemultiplikator dersom Forsvaret velger å reetablere deler av kapasiteten som Sjøheimevernet i sin tid representerte.

FFT anbefaler at Forsvaret etablerer en beredskapsavtale med denne næringen som kan dekke hele konfliktspektret. Samtidig er det nødvendig å sette av ressurser i avtalen slik at heimevernsdistriktene langs kysten, Kystvakta og andre av forswarets avdelinger kan øve og trene sammen med de sivile kapasitetene. Det er under trening og samøving relasjoner bygges og innsikt i kapasiteter utvikles.

Helikopterberedskap

FFT er kjent med at Forsvaret har rammeavtaler med sivile leverandører for å bygge en forbedret helikopterberedskap for hele landet. FFT mener at slike rammeavtalen i utgangspunktet bidrar til en vesentlig bedre beredskap for territorielle avdelinger i Forsvaret sammen med andre regionale beredskapsetater. Lokalkunnskapen som helikopterselskapene får gjennom sitt daglige sivile virke er uvurderlig også for Forsvarets avdelinger i beredskapssituasjoner. Avtalen innebærer at ikke bare helikopter kan stilles til rådighet, men flere selskaper leverer i tillegg meget avanserte droner som vil kunne ha en god effekt ved f.eks. objektsikringsoppdrag over hele landet.

En utfordring ved avtalen er at lokal bruk av denne rammeavtalen under øvelser og treninger bare i meget begrenset grad er finansiert. Det å bruke den sivile kapasiteten for å utvikle samordnet operativ kompetanse mellom aktørene blir derfor meget vanskelig. Likeså burde avtalen utvides til også å inkludere flere av de andre aktørene som hver dag opererer i lokalområdet men som er utelukket fordi rammeavtalen setter unødige begrensninger. Disse forholdene gjør at FFT ser det som formålstjenlig at Forsvaret revurderer innretningen på rammeavtalen, gjør den mer tilgjengelig og sørger for at bruken av kapasiteten finansieres. Igjen, det er under trening og samøving relasjoner skapes, innsikt i kapasiteter utvikles og operativ evne bygges.

Vedlikeholds- og logistikkberedskap

Stortingsmelding 9 – Nasjonal forsvarsindustriell strategi og inneværende LTP belyser nødvendigheten av å etablere robuste samarbeidsformer som gir kortest mulig responstid og er kosteffektive. FFT mener Forsvaret i vesentlig større grad bør søke å utnytte lokale og regionale aktører innenfor vedlikehold og logistikkunderstøttelse for å ivareta disse forholdene.

Forsvaret har allerede eksisterende rammeavtaler der regionale sivile verksted- og vedlikeholdskapasiteter sammen med lokale transportleverandører har støttet Forsvaret. Kompetansen er bygget sten for sten over tide og rammeavtalene kan levere denne kapasiteten i både fred, krise og krig. Erfaringene på både leveransedyktighet, fleksibilitet og kvalitet er udiskutable og bransjen får gode tilbakemeldinger både etter krevende moderniseringsarbeider, daglig vedlikehold og støtte under de store øvelsene både i Trøndelag og i Nord-Norge.

Utfordringene så langt har vært at arbeidsoppdragene som tildeles fra Forsvaret over tid er for små og tilfeldige til at bedriftsmessig forsvarlig drift sikres. Det skaper en meget stor risiko for at bedriftene ikke klarer å levere denne støtten i skarpere situasjoner. Med unntak av det luftoperative vedlikeholdet mener derfor FFT at det er unødvendig at Forsvaret bygger opp en egen vedlikeholdskapasitet i Trøndelag. En bedre løsning må være å videreutvikle den kapasiteten og kompetansen regionen har for å ta et helhetlig ansvar for vedlikeholdsoppgavene til avdelingene på Værnes Garnison, MCPP-N og Ørland flystasjon. Et slikt initiativ overfor aktørene vil være både kosteffektivt, redusere behovet for ny EBA og gi en bedre beredskap for avdelingene i Trøndelag og ikke minst til MCPP-N. Erfaringene vil samtidig ha stor overføringsverdi når tilsvarende kapasiteter skal bygges ut i andre deler av landet, eksempelvis i Ofoten-området.

FFT forventer at FD tar styringen på en slik utvikling både nasjonalt og i samarbeid med amerikanske myndigheter.

Avslutning

Forsvarsforum Trøndelag takker for muligheten til å gi innspill til den pågående prosessen med å utvikle en ny langtidsplan for Forsvaret. Målet med innspillet er å gi konstruktive bidrag til prosessen fra en region med stor forsvarsinteresse og forsvarsvilje. Forsvarsforum Trøndelag imøteser videre muligheter til å være en bidragsyter i utviklingen av Forsvaret og Totalforsvaret.

[1] Det Kongelige Forsvarsdepartement, 2019/858-27/FD IV 2/BAGR, 10 oktober 2019.

[2] Det Kongelige Forsvarsdepartement, Prop. 151 S (2015-2016), Proposisjon til Stortinget, godkjent i statsråd 17 juni 2016.

[3] Forsvarssjefen, Fagmilitært råd 2019, «Et styrket forsvar», overlevert Forsvarsministeren 8 oktober 2019.

[4] Det Kongelige Forsvarsdepartement, «Ny langtidsplan for forsvarssektoren – Anmodning om Forsvarssjefens tilrådning om den videre utvikling av Forsvaret», 5 april 2019.

[5] Forsvarets forskningsinstitutt, FFI-rapport 19/00328, «Hvordan styrke forsvaret av Norge? Et innspill til ny langtidsplan (2021-2024)», 4 februar 2019.

[6] FD, mandat, s.1

[7] FD, Prop 1, s.11

[8] FD, mandat, s.2-3.

[9] FD, mandat, s. 3-5.

[10] FMR, s. 26.

[11] Sitat fra Forsvarssjefens fagmilitære råd (FMR)

[12] IBID

[13] FMR, s. 70.

[14] FD, Prop 151, s. 64

[15] FD, FAF, s. 28.

[17] FD, mandat, s.4-5.

[18] Ibid, s.4.

[19] FMR, s. 83.